

Svensk Vindenergis synpunkter på SOU 2021:21 – Rätt för klimatet

Svensk Vindenergi tackar för möjligheten att lämna synpunkter på Klimaträttsutredningens slutbetänkande. Svensk Vindenergi är en branschförening för företag som arbetar med vindkraft. Våra medlemmar har svarat för merparten av de satsningar som ökar vindkraftsproduktionen med 33 TWh under perioden 2017-2024.

Om Sveriges klimatmål ”netto-noll utsläpp av växthusgaser 2045” ska nås måste utsläppen minska snabbt. Utsläppsminskningen kan åstadkommas genom kraftfull utbyggnad av elproduktion, elektrifiering av industrin och transporterna, effektivisering samt satsningar på batterier och vätgas.

Regeringen är tydlig med att ”planeringen för ökad elanvändning bör utgå från ett nu prognosticerat elbehov på minst 300 terawattimmar 2045”. Utgångspunkten för bedömningen är att elektrifiering i industri- och transportsektorerna förväntas innebära att [el användningen fördubblas inom 20-25 år](#). Samtidigt som elanvändningen fördubblas faller nära hälften (ca 80 TWh) av dagens elproduktion för åldersstreck och måste ersättas. Sammantaget innebär det att cirka 10 TWh ny elproduktion behöver tillföras varje år, från idag ända fram till 2044.

Inget enskilt kraftslag kommer att kunna byggas ut tillräckligt mycket för att ensamt klara att möta den ökande elanvändningen. Alla typer av elproduktion, energieffektivisering och flexibilitet som bidrar till att nå Sveriges klimatmål kommer att behövas.

Trots det akuta läget och trots vindkraftens uppenbara fördelar återstår många hinder för vindkraftsutbyggnaden. Trenden är illavarslande för utsikterna att få fram så stora volymer el som kommer att krävas för att klara energi- och klimatomställningen.

Vår [Statistik land- och havsbaserad vindkraft 2014-2021](#) visar det blivit svårare och svårare, och att det tar längre och längre tid, att få tillstånd;

- av totalt 5 455 ansökta landbaserade verk har 45 procent beviljats, 38 procent avslagits, 11 procent återkallats och 7 procent reducerats efter ansökan lämnades in.
- av samtliga beslut gällande landbaserad vindkraft i MPD gick 58 procent vidare till MMD och 13 procent gick därefter vidare till MÖD. Andelen tillståndsgivna verk minskades av domstolarna.
- Det vanligaste skälet till att vindkraftverk inte beviljats tillstånd var brist på kommunal tillstyrkan (51 procent), medan ”arter och naturvård” varit näst vanligast (24 procent), följt av rennäring (12 procent). Försvaret stod för en mindre andel (5 procent), då Försvarsmakten normalt stoppar projekten i ett tidigare skede.
- Av de landbaserade ansökningar som avgjorts i första instans sedan 2014, och som är slutligt avgjorda, har andelen verk som fått tillstånd minskat väsentligt de senaste åren.
- För havsbaserad vindkraft har vi identifierat 35 havsbaserade vindkraftsprojekt (4 320 vindkraftsverk) där det inletts samråd, inklusive tio (med cirka 850 verk) där det lämnats in ansökan som ännu inte avgjorts. Vi redovisar också sju avgjorda ansökningar, varav sex inte fick tillstånd.

När vindkraften ställs mot andra intressen ges inte vindkraftens klimatnytta tillräcklig tyngd i prövningen. Vindkraften ger stor klimatnytta men den nyttan är global eller nationell, medan vindkraftens påverkan är lokal.

Svensk Vindenergi välkomnade och ställde oss bakom förslagen i delbetänkandet ”En klimatanpassad miljöbalk för samtiden och framtiden”;

- förtydliga att miljöbalkens portalparagraf omfattar klimat
- föra in avvägning mot klimatnyttan i miljöbalken
- principen om bästa möjliga teknik ska gälla även för växthusgaser
- ge hushållningsprincipen tydligare klimatperspektiv
- förtydliga klimatperspektivet i beslutsunderlagen
- omprövning och tidsbegränsning måste tillämpas effektivt
- undvika omprövning genom ändringstillstånd

Våra viktigaste synpunkter på slutbetänkandet

- Allt utrymme som finns att ge ”klimat” större tyngd i förhållande till andra skyddsintressen bör utnyttjas.
- Vi tillstyrker förslaget om en klimatanpassad platsvalsregel i 2 kap. 6 § miljöbalken med några reservationer.
 - Platsvalsregeln bör användas för att välja mer klimatsmarta tekniska lösningar än mindre klimatsmarta lösningar. Till exempel ska vindkraft gå före naturgaseldade kraftverk. Projekt med samma tekniska lösning bör inte ställas mot varandra när de i grunden är lika klimatsmarta.
 - Platsvalsregeln ska inte användas för att ställa bra alternativa vindkraftsanläggningar mot varandra. I sådana fall är det lämpligt att båda får tillstånd.
 - Det finns tillräckligt med motstående intressen för att inte dessutom olika lämpliga lokaliseringar ska ställas mot varandra.
- Vi tillstyrker förslagen om att
 - det i föreskrifter anges att växelströmsledningar som är avsedda för en spänning om minst 130 kV som utgångspunkt ska byggas som luftledning,
 - det tydliggörs vad som ska ingå i lämplighetsprövningen enligt ellagen samt
 - starkströmsledningar som omfattas av linjekoncession undantas från förbuden i miljöbalken mot påverkan på områden som omfattas av generellt biotopskydd eller strandskydd.
- Vi stödjer att det tillsätts en utredning som ska analysera hur energi- och klimatplaneringen kan struktureras och samordnas på ett tydligare sätt än idag samt att det tas fram vägledningar gällande lågfrekventa magnetfält och fåglar.

Två kompletterande förslag

- Den avvägningsregel i miljöbalken som föreslogs i delbetänkandet, men inte i slutbetänkandet, bör införas. Samtidigt bör en sådan avvägningsregel vidgas från ”väga klimatnytta mot negativ påverkan på människors hälsa och miljön” till en formulering som innebär att även avvägningar mellan totalförsvarets intressen i 3 kap. 9 § första stycket miljöbalken och vindkraftsansökningar täcks in. Då möjliggörs en avvägning mellan klimatnyttan av en vindkraftsetablering och totalförsvarets intresse av ”områden av betydelse”.
- För att underlätta tillämpningen av förslaget att ge klimatnyttan en större tyngd i miljöprövningen bör regeringen ge Naturvårdsverket i uppdrag att kvantifiera klimatnyttan av ytterligare elproduktion och vindkraft.

Våra utgångspunkter

Om Sveriges klimatmål ”netto-noll utsläpp av växthusgaser 2045” ska nås måste utsläppen minska snabbt. Utsläppsminskningen kan åstadkommas genom kraftfull utbyggnad av elproduktion, elektrifiering av industrin och transporterna, effektivisering samt satsningar på batterier och vätgas. Anledningarna att möjliggöra investeringar i svensk elproduktion har aldrig varit fler; klimatkris, förändrat säkerhetsläge och skenande elpriser.

- [IPCC](#) konstaterar att det är ont om tid - om uppvärmningen ska hållas under 1,5 grader måste utsläppen av växthusgaser vända senast 2025.
- [FOI](#) lyfter att dagens centraliserade och importbaserade energisystem är sårbart vid incidenter och att decentraliserad inhemsk produktion av el och bränslen ger större motståndskraft.
- Swecos analys [Vindkraftens elprispressande effekt 2022–2025](#) visar att de 20 TWh vindkraft som tillkommer mellan 2022 och 2025 kommer att pressa årsmedelpriset på el med 8 öre per kWh i södra Sverige.

Elektrifiering i industri- och transportsektorerna förväntas innebära att [elanvändningen fördubblas inom 20-25 år](#). De flesta bedömare kommer fram till att elanvändningen ökar från dagens 140 TWh till cirka 310 TWh år 2045.

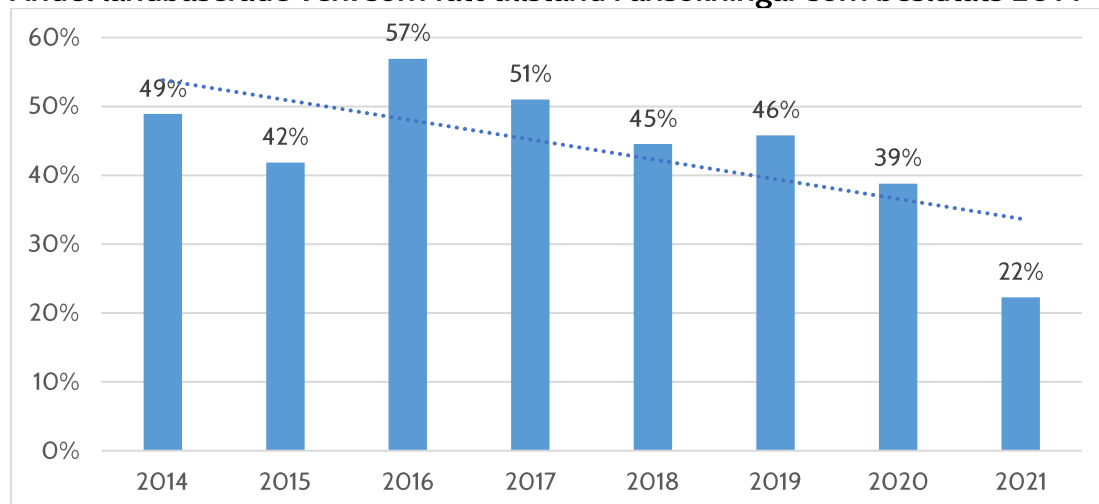
Samtidigt som elanvändningen fördubblas faller nära hälften (ca 80 TWh) av dagens elproduktion för åldersstreck och måste ersättas. Sammantaget handlar det om $310 - (175 - 80) = 215$ TWh = nära 10 TWh per år under perioden 2023-2044.

Inget enskilt kraftslag kommer att kunna byggas ut tillräckligt mycket för att ensamt klara att möta den ökande elanvändningen. Alla typer av elproduktion, energieffektivisering och flexibilitet som bidrar till att nå Sveriges klimatmål kommer att behövas.

Motorn i omställningen är el med låg produktionskostnad. Energiforsks rapport [El från nya anläggningar](#) redovisar produktionskostnad för olika kraftslag. Idag har den svenska landbaserade vindkraften lägst produktionskostnad av de kraftslag som kan byggas ut i stor skala – i hela EU.

Trots det akuta läget och trots vindkraftens uppenbara fördelar återstår många hinder för vindkraftsutbyggnaden. Trenden är illavarslande för utsikterna att få fram så stora volymer el som kommer att krävas för att klara energi- och klimatomställningen.

Andel landbaserade verk som fått tillstånd i ansökningar som beslutats 2014–2021



Svensk Vindenergis tillståndsstatistik

Under det senaste halvåret har vi publicerat nedanstående rapporter som belyser läget.

- Nyhet 2022-10-10 [Sverige kan få mer el snabbt – bara anläggningarna får tillstånd](#)
 - Rapport [Tillståndsstatistik för landbaserad vindkraft första halvåret 2022](#)
- Nyhet 2022-07-01 [Vindkraft och försvar behöver samexistera](#)
 - Rapport [Försvarens yttranden över havsbaserade vindkraftsprojekt](#)
 - Rapport [Försvarens yttranden över landbaserade vindkraftsprojekt](#)
- Nyhet 2022-06-21 [Vindkraft för 400 miljarder – men rekordlåg andel fick tillstånd](#)
 - Rapport [Statistik land- och havsbaserad vindkraft 2014-2021](#)
- Nyhet 2022-06-10 [Fördubblad handläggningstid för vindkraft i domstol](#)
 - Rapport [Handläggningstider MPD och MMD \(landbaserad vindkraft 2014-2021\)](#)
- Nyhet 2022-05-03 [67 TWh havsbaserad vindkraft i tillståndsprocesser](#)
 - Rapport [Planerad havsbaserad vindkraft i Sverige](#)
- Nyhet 2022-03-13 [Allt fler kommunala nej till vindkraft – nu behövs ökade incitament](#)
 - Rapport [Kommunala vetot 2020-2021](#)

Stockholm 2022-11-07



Daniel Badman
VD, Svensk Vindenergi



Tomas Hallberg
Tillståndsfrågor, Svensk Vindenergi